

Apie "Mokslinio ateizmo pagrindų" kurso dėstymą Kauno m.
aukštosiose mokyklose

Respublikos aukštosioms mokykloms yra iškilęs svarbus ir sudėtingas uždavinys - ruošti labai kvalifikuotus specialistus, formuoti jų materialistinę pasaulėžiūrą. Dar daugiau, kaip buvo pabrėžta LKP CK V Plename ir TSKP CK priemonėse, skirtose ateistiniam darbo žmonių auklėjimui sustiprinti, aukštosios mokyklos turi ruošti specialistų - antireligininkų kadrus, kurie aktyviai įsijungtų į masinį ateistinį darbą, vadovautų ateistiniams rateliams įmonėse, organizacijose, mokyklose ir t.t.

Š.m. vasario - kovo mėn. Aukštojo ir specialiojo vidurinio mokslo komitetas analizavo "Mokslinio ateizmo pagrindų" kurso dėstymą Kauno m. aukštosiose ^{mokyklose}. Šiame darbe mums aktyviai padėjo respublikinės ateizmo tarybos nariai drg. J. Barzdaitis ir P. Pečiūra, Kauno m. partijos komitetas ir kt.

Kaip žinoma, šiuo metu "Mokslinio ateizmo pagrindų" kursą Kauno m. aukštosiose mokyklose skaito 9 dėstytojai. Jų tarpe mokslinius vardus ir laipsnius turi 5, specialų filosofinį pasiruošimą - 3, virš 10 m. darbo aukštojoje mokykloje stažą - 4, mažiau negu 5 m. - 3 dėstytojai.

Kaip parodė susipažinimas su darbu, daugelis dėstytojų dėstomą medžiagą perteikia kūrybiškai, veiksmingai kovoja už gilius studentų įsitikinimus, formuoja ateistinio darbo įgūdžius. Štai keletas atsiliepimų apie atskirų dėstytojų užsiėmimus: "Doc. I. Zeksas, - rašo drg. V. Lazutka, - nuosekliai ir išsamiai išnagrinėja paliestus klausimus. Studentai paskaitos klausosi

- 2 -

atidžiai, užsirašinėja. Lektorius sugebėjo per visą paskaitą suidominti klausytojus, pateikė jiems naujos, nežinomos medžiagos". "Gėlima pasakyti - rašo drg. J. Barzdaitis apie Lietuvos žemės ūkio akademijos vyr. dėst. A. Jaselskio paskaitą "Marksistinis ateizmas - aukščiausia ateizmo forma", kad lektorius valdo auditoriją, jaučiasi užtikrintai, pasakoja laisvai, studentams suprantamas". Tokių atsiliepimų yra ir daugiau.

Iš esmės Kauno m. aukštųjų mokyklų ateistų jėgomis paruoštas straipsnių rinkinys "Religijos ir ateizmo klausimai". Nors jame yra ir nemažų trūkumų, tačiau pats rinkinio pasirodymo faktas yra sveikintinas reiškinys.

Kaune Politechnikos instituto bazėje antri metai dirba nuolat veikiantis mokslinio ateizmo dėstytojų seminaras. Tuo būdu Kauno aukštųjų mokyklų ateistai tam tikra prasme vadovauja respublikai. Seminaro metu buvo aptartos doc. P. Aksamito, doc. J. Zaksos, filos. m.k. A. Gaidžio ir E. Karakozovos paskaitos ar pranešimai. Ypač aktyvaus susidomėjimo sulaukė doc. I. Zakso pranešimas, nagrinėjantis aktualius religijos ir nacionalizmo tarpusavio santykių klausimus.

darbą

Didelį ir svarbų / "Mokslinio ateizmo pagrindų" dėstytojai atlieka organizuojant ateistinę veiklą Kauno m. darbo žmonių tarpe.

Tačiau šio kurso dėstyje ir organizavime išryškėjo ir nemaža trūkumų.

1962 m. spalio 25 d., svarstant ateistinio auklėjimo darbą aukštosiose mokyklose Komiteto kolegijos posėdyje, buvo nurodyta, kad "Mokslinio ateizmo pagrindų" kursas būtų skaitomas ne vėliau

- 3 -

kaip III - IV kurse. Tačiau šis nurodymas iki šiol neįvykdytas Lietuvos žemės ūkio akademijoje, Kauno Politechnikos institute ir Lietuvos Veterinarijos akademijoje. Šiose mokyklose iki šiol šis kursas buvo skaitomas IV - V kurse.

Nemaža kritinių pastabų susilaukė Lietuvos žemės ūkio akademijos dėst. V. Lauraitis, doc. A. Latvelis ir kt. Apie drg. V. Lauraičio paskaitą "Religija ir moralė" rašoma: "Paskaitoje dėstytojas pateikė gana daug ryškių pavyzdžių iš respublikos gyvenimo. Bet jis pavyzdžiais perdaug "gardžiuojasi", jų tiek prigrūdo, kad pradingo teorinė, metodologinė paskaitos pusė". Apskritai tai jaunas perspektyvus dėstytojas, gaila tik, kad katedra iki šiol jam nesuteikė beveik jokios paramos

Apie doc. A. Latvelio darbą kritinės pastabos girdėti jau nebe pirmą kartą. Drg. A. Latvelis turi nemažų nuopelnų auklėjant jaunimą komunizmo idealų dvasia. Todėl tai turėtų būti jam rimtu signalu, verčiančiu kritiškiau įvertinti ir peržiūrėti savo darbą. Didesnę paramą šiai katedrai turėtų suteikti ir atraminė Kauno Politechnikos instituto filosofijos katedra.

Komiteto Kolegijos posėdyje buvo kritikuoti atskiri dėstytojai už tai, kad jie "Mokslinio ateizmo pagrindų" kurso nesieja su būsima studentų specialybe. Mūsų nuomone, tai pakankamai gana rimtas trūkumas, nes tokiu atveju filosofinės - ateistinės ir specialybės žinios į studentų sąmonę įeina atsietai ir taip izoliuotai ten pasilieka. Iš to vėliau plaukia gana stambūs trūkumai atskirų specialistų darbe.

Reikia atvirai pasisakyti, kad reikiama susirūpinimo šiuo klausimu daug kur nejaučiama. Pvz., kaip pažymėjo komisijos

nariai, įskaitiniai referatai labai silpnai siejami su aukštosios mokyklos profiliu Lietuvos žemės ūkio akademijoje ir Kauno Politechnikos institute. Kas liečia studentų atliekamus sociologinius tyrimus, tai jie, nors dažnai ir siejami su aukštųjų mokyklų profiliais, tačiau atliekami be sistemos, anketos studentams pateikiamos nepakankamai pergalvotos ir t.t. Nemaža dalis pamokslų aprašymų yra atlikta be reikiamo išankstinio pasiruošimo ir neturi beveik jokios vertės.

Neigiamai darbui atsiliepia ir nesureguliuotas dėstytojų krūvis. Pvz., drg. A. Gaidys dirba Lietuvos Veterinarijos akademijos partinio biuro sekretoriaus pavaduotoju, Kauno miesto K. Požėlos rajono ateizmo tarybos pirmininku, yra "Žinijos" draugijos Kauno m. skyriaus filosofijos sekcijos biuro narys, vadovauja Veterinarijos akademijos filosofinių gamtos mokslų problemų teoriniam seminarui, skaito paskaitas Vakariniame marksizmo - leninizmo universitete, dėsto dialektinį ir istorinį materializmą, mokslinio ateizmo pagrindus ir t.t. Kaip sakoma, kas veža, tam ir krauna.

Nevykusiai paskirstytas darbo krūvis Kauno Politechnikos instituto TSKP istorijos katedroje. Pvz., drg. J. Leonavičius rudens semestre dėstė TSKP istoriją, mokslinio ateizmo pagrindus, studijavo antrą specialybę Kauno Politechnikos institute ir ruošė "Mokslinio komunizmo pagrindų" kursą. Aišku, toks darbo krūvis nesureguliuojamas stumia į paviršutiniškumą, bereikalingą jėgų išsekvojimą.

Kelias pastabų dėl ateistinio auklėjimo darbo aukštųjų mokyklų mastu.

- 5 -

Komitetas įvairiomis progomis ne kartą yra nurodęs, kad būtina, atsižvelgiant į kiekvienos aukštosios mokyklos profilį, sudaryti konkrečią ateistinio auklėjimo programą, kuri pradedant nuo I kurso, sudarytų tam tikrą ateistinio studentų auklėjimo sistemą. Šioje srityje nemažų pasiekimų turi Kauno medicinos institutas. Instituto mokslinė taryba kartu su visuomeninėmis organizacijomis nubrėžė kiekvienos katedros vietą ateistiniame darbe, konkrečias mokslinio tiriamojo ir užpaskaitinės veiklos užduotis. Sureguliuota; ateistinių politinformacijų klausimas ir t.t. Kai kurių teigiamų poslinkių šioje srityje yra Lietuvos Veterinarijos akademijoje ir kitose Kauno m. aukštosiose mokyklose.

Tačiau to negalima pasakyti apie Kauno Politechnikos institutą. Nors institute atliekamas nemažas ateistinis auklėjimo darbas, tačiau, kaip rašoma Kauno m. Partijos komiteto pažymoje: "Apibendrinant ateistinį darbą KPI, galima pasakyti, kad čia dar nėra tvirtos šio darbo sistemos. Atskiros ateistinės priemonės yra daugiau epizodinio pobūdžio ir nelsbei efektyvios, be to jų kol kas organizuojama dar per maža. Remiamasi tik nedaugeliu asmenų, kurie aktyviai dirba ateistinį darbą. Institutui reikia dar gerai padirbėti, kad ateistinė propaganda taptų sisteminga, mokslinė, kad ji remtųsi grupinėmis ir individualinėmis priemonėmis".

Ir iš tikrųjų faktai kalba patys už save. "Žinijos" draugijai (nors paskaitytas skaityto ir daugiau) priklauso tik 6 studentai. Iš viso 5,3 tūkst. studentų kolektyvo dieniniame skyriuje nežinoma nė vieno tikinčio ar abejojančio (reiškia dirbama) ^{aklasi}.

Ateizmo fakultetą lankė tik 20 studentų.

Drg. Aksomitas savo energiją nukreipia į kovą už privalomą ateizmo paskaitų lankymą, bet nesistengia kelti tikrą susidomėjimą ateizmo klausimais.

Gera pavyzdį Kauno medicinos institutas parodė organizuodamas mokslinę konferenciją aktualiems gamtos mokslų ir filosofijos tarpusavio santykio klausimams išnagrinėti. Konferencijos medžiagos pagrindu vėliau buvo sudarytas rinkinys "Apie gamtą, žmogų ir dvasią", kurį su idomumu skaito ir studentai, ir dėstytojai. Reikėtų, kad ši instituto iniciatyva būtų praktiškai paremta ir kitose Kauno m. aukštosiose mokyklose. Visa tai teigiamai prisidėtų plačiau įjungiant į ateistinį darbą visus dėstytojų kolektyvus, suteikiant ateistinei propagandai tikrai mokslinį pobūdį. Apskritai, reikia žymiai ryžtingiau spręsti klausimą, kad visuomeninių mokslų katedros "Mokslinio ateizmo pagrindų" dėstytojai telktų apie save netik studentus, bet ir specialybės disciplinų dėstytojus, mobilizuotų juos aktualių teorinių - metodologinių klausimų sprendimui, mokytųsi iš jų. Nereikėtų užmiršti, kad asmeniniai kontaktai galėtų suvaidinti žymų vaidmenį stiprinant filosofijos ir specialybių disciplinų sąjungą.

Klausimai, kurie čia trumpai suminėti, reikalauja neatidėliotino sprendimo. Kauno m. aukštosiose mokyklose, apskritai paėmus, vyrauja kūrybiška, darbo nuotaika. Visiškai leidžia tikėtis, kad jie ten bus tinkamai išspręsti.

Savo ruožtu Komitetas ims priemonių materialistinės studentų pasaulėžiūros formavimo darbui Kauno m. aukštosiose mokyklose sustiprinti. Šiuo metu pradėtas ruošti Komiteto kolegijai

klausimas. "Dėl visuomeninių mokslų kadro komplektavimo ir ugdymo Kauno m. aukštosiose mokyklose", numatyta sustiprinti "Mokslinio ateizmo pagrindų" dėstytojų seminaro darbą, daugiau jame nagrinėti probleminių klausimų ir išplėsti dalyvių sudėtį. Mokslinės - metodinės tarybos filosofijos sekcijoje numatoma apsvarstyti straipsnių rinkinį "Religijos ir ateizmo klausimai". Nemaža parama "Mokslinio ateizmo pagrindų" dėstytojams, mūsų nuomone, bus ir kitų š.m. kovo 26 d. Komiteto Kolegijos patvirtintų priemonių, skirtų ateistiniam darbui aukštosiose ir specialiosiose vidurinėse mokyklose sustiprinti, įvykdymas.

Visa tai, be abejo, teigiamai atsiliups ruošiant specialistų - antireligininkų kadrus.

Pastabos dėl mokslinio ateizmo pagrindų
dėstymo aukštosiose mokyklose pagerinimo.
Apie Vilniaus Valstybinį Mickevičiaus-Kapsuko v.
u n i v e r s i t e t a.

Mokslinio ateizmo pagrindai skaitomi visų universiteto fakultetų stacionaro studentams (fizikams, matematikams, chemikams, medikams - V-me kurse, gamtininkams, ekonomistams, teisininkams - IV-me kurse, istorikams ir filologams - III-me kurse). Kursas - privalomas. Įskaitos - privalomos. Kursą skaito J. Barzdaitis.

Visam ateistiniam darbui universitete vadovauti sudaryta universiteto ateistų taryba. Į ją įeina aktyviausi ateistai - mokslo personalo nariai ir studentai. Kiekviename fakultete yra studentų ateistų būreliai, kuriuose studentai mokosi praktinio propagandinio darbo. Tai padėjo studentams aktyviau įsijungti į ateistinę propagandą. Kai kuriems iš jų ateistinė propaganda tapo lyg antroji specialybė. Jie baigę aukštąją mokyklą aktyviai tęsia kovą su religinėmis atgyvenomis. Jie važinėja po respublikos miestus ir kaimus, skaito paskaitas, ruošia pokalbius, dalyvauja klausimų-atsakymų vakaruose. Tai drg. Tytmonas - Tauragės rajono komjaunimo komiteto darbuotojas, drg. Lezauskas - Valstybinio aukštojo ir specialiojo vidurinio mokslo komiteto darbuotojas, drg. Navašaitis - ateizmo muziejaus darbuotojas, drg. drg. Dėnas, Inrauteris - VV Universiteto asistentai ir kt.

Bet negalima nematyti to, kad didelė studentų dalis baigia universitetą pilnai nepasiruošę ateistiniam propagandiniam darbui, neišsineša į gyvenimą ateistinio darbo praktinių

įgūdžių, nėra iš tiesų kovingi ateizmo propagandistai. Tai yra todėl, kad šlubuoja praktinis propagandinis pačių studentų darbas. Ateizmo būreliai apima tik nedidelę dalį studentų, kiti lieka patys sau. Mokslinio ateizmo pagrindų kursas duoda studentams pluoštą žinių. Bet to maža. Tą trūkumą mėginant pašalinti, gamtos ir teisės fakultetų studentams buvo duoti rašyti ateistiniai, susiję su studentų specialybe, darbai (paskaita, pasikalbėjimas). Šie darbai vėliau buvo peržiūrėti dėstytojų. Reikia pasakyti, kad studentai noriai ėmėsi rašyti šiuos darbus ir parašė visai neblogų darbų. Gamybinės ir pedagoginės praktikos, atostogų metu, studentai juos skaitė visuomenei.

Atrodo, kad tai geras kelias įtraukti studentus į aktyvią ateistinę veiklą. Žinoma, tai yra tik pradžia. Reikia sudaryti apgalvotą ir darnią sistemą: kuriame studentų kurse skaityti mokslinio ateizmo pagrindus, kuriame kurse jie turi rašyti ateistinius darbus, kokia turi būti tų darbų tematika, kokia tvarka organizuoti studentų paskaitas, pasikalbėjimus kolūkiuose; įmonėse, mokyklose ir pan.

Siekiant, kad studentas įgautų ateistinio propagandinio darbo įgūdžius, matyti, tikslinga mokslinio ateizmo pagrindų kursą skaityti žemesniuose studentų kursuose. Skaitant paskutiniame (penktame) kurse, praktiškai jau neįmanoma studentų įtraukti į aktyvų ateistinį darbą. Todėl universitete numatyta perkelti kurso skaitymą į antrą-trečią kursą.

Pasiūlymai:

1. Mokslinio ateizmo pagrindų programa turi būti žymiai pertvarkyta, pritaikant ją vietinėms (respublikos) sąlygoms.

Reikėtų kam nors pavesti paruošti tokį programos projektą.

2. Įvesti 6-8 val. seminarinius užsiėmimus. Tikslinga būtų šių seminarų metu išnagrinėti knygas: K. Marksas, F. Engelsas. Apie religiją ir V.I. Leninas. Apie religiją.
3. Kokia tai forma mokslinio ateizmo pagrindai turi būti privalomi vakarinio apmokymo ir neakivaizdininkams studentams. Pavesti paruošti projektą.
4. Kursą skaityti II-III kurso studentams.
5. Duoti studentams įskaitas už 1) teorines žinias, 2) ateistinį rašto darbą (paskaitą, pasikalbėjimą ar pan.), 3) perskaitytą paskaitą ar pasikalbėjimą visuomenei. Pavesti kam nors paruošti konkrečias rekomendacijas.
6. Yra daug problemų, susijusių su mokslinio ateizmo pagrindų įvedimu aukštosiose mokyklose. Būtina praveisti katedrų vedėjų ir dėstytojų, skaitančių šį kursą, pasitarimą šioms problemoms apsvarstyti.
7. Artimiausiu laiku reikia išleisti mokslinio ateizmo pagrindų vadovėlį. Kaip paruošiamąjį darbą - leisti straipsnių rinkinius, paskaitas, skirtas atskiroms temoms.

1962.IX.29.

VVU-to Filosofijos
Mokslų kandidatas

/ J. Barzdaitis /